

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอเนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอในหัวข้อดังต่อไปนี้คือ ส่วนที่หนึ่งคือ สรุปผลการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย ส่วนที่สองคือ การอภิปรายผล และส่วนที่สามคือ ข้อเสนอแนะ ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ โดยมีเหตุผลว่าความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เกิดจากความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ มหบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้าศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517-2528 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2519-2530 โดยตรวจสอบจำนวนและรายชื่อของมหบัณฑิตจากทะเบียนรายชื่อและแนมประวัติของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2517-2528 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนทั้งสิ้น 306 คน โดยมีข้อจำกัดประชากรเนื่องจากมีผู้ไม่เข้าศึกษาในปีการศึกษาที่มีรายชื่อเข้าศึกษา 2517-2528 จำนวน 60 คน จึงเหลือจำนวนผู้เข้าศึกษาทั้งสิ้น 246 คน ในจำนวนนี้ไม่พบข้อมูลในทะเบียนรายชื่อและแนมประวัติปีการศึกษา 2517-2528 จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และไม่สามารถค้นที่อยู่สำหรับการติดต่อได้ 5 คน ทำให้จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 241 คน

จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย 241 คน แบ่งออกเป็นมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ โดยพิจารณาจากใบประเมินผลการศึกษา มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์คือกลุ่มมหาดบัณฑิตที่ไม่มีการลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ในใบประเมินผลการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 168 คน ส่วนมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีการลงทะเบียนเรียน รายวิชาบังคับพื้นฐานในใบประเมินผลการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 73 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ อันได้แก่ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของมหาดบัณฑิต ตั้งแต่เข้าศึกษาในระดับปริญญาโทจนสำเร็จการศึกษา ระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรายวิชา 8 กลุ่ม ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในภาควิชาฯ ทั้งหมดจนสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีคัดลอกใบประเมินผลการศึกษา มหาดบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากแผนกระเบียนประวัติ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และออกแบบสอบถาม 2 ฉบับ สำหรับมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ โดยส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 235 ฉบับ แบ่งออกเป็นแบบสอบถามสำหรับมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 163 ฉบับ และแบบสอบถามสำหรับมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 72 ฉบับ โดยส่งแบบสอบถามทั้งทางไปรษณีย์ และด้วยตนเอง หลังจากนั้นจึงรอรับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ และด้วยตนเอง รวมได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งสิ้น 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 60.43 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด แบ่งออกเป็นมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 137 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.05 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งหมด และมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 52 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.22 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแผนกระเบียนประวัติ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1 ผู้วิจัยใช้แบ่งมหาดบัณฑิตออกเป็นผู้ที่มีพื้นฐานกับผู้ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ โดยพิจารณาจากใบประเมินผลการศึกษา มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ คือ

กลุ่มมหาดำเนินการที่ไม่มีการลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในใบประเมินผลการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 168 คน ส่วนมหาดำเนินการที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ คือ กลุ่มมหาดำเนินการที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในใบประเมินผลการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 73 คน

1.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาอันได้แก่ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของมหาดำเนินการ ตั้งแต่เข้าศึกษาระดับปริญญาโท จนสำเร็จการศึกษา ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มรายวิชา 8 กลุ่ม ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมด จนสำเร็จการศึกษานำมาหาค่ามัธยฐานและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) และกำหนดให้มีความมีนัย - สำคัญทางสถิติที่ 0.05

1.3 สำหรับการแบ่งกลุ่มรายวิชาออกเป็น 8 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มปรัชญาวิชาชีพ ประวัติ พัฒนาการของห้องสมุด กลุ่มงานเทคนิคของห้องสมุด กลุ่มงานบริการ กลุ่มทรัพยากรสารสนเทศ กลุ่มการจัดและบริหารงานห้องสมุด กลุ่มการวิจัยและประสบการณ์ห้องสมุด กลุ่มโสตทัศนวัสดุและการสื่อสาร กลุ่มเทคโนโลยีและสารสนเทศ ผู้วิจัยยึดหลักการแบ่งกลุ่มเนื้อหาของรายวิชาตามแนวการแบ่งกลุ่ม เนื้อหา วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นางลักษณ์ ไม่น่ายกิจ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาหาค่าร้อยละและตีความหมายของค่าเฉลี่ยน้ำหนักปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ดังนี้คือ

1.0 - 1.5 = น้อยที่สุด / ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1.6 - 2.5 = น้อย / ไม่เห็นด้วย

2.6 - 3.5 = ปานกลาง / ไม่แน่ใจ

3.6 - 4.5 = มาก / เห็นด้วย

4.6 - 5.0 = มากที่สุด / เห็นด้วยอย่างยิ่ง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ศึกษาถึงความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ สรุปตามขอบเขตของการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ สถานภาพส่วนตัว และข้อมูลบางประการก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทของผู้ตอบแบบสอบถาม การศึกษาระดับปริญญาโทในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

รายละเอียดของการวิจัยมีดังนี้คือ

1. สถานภาพส่วนตัวและข้อมูลบางประการก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทของผู้ตอบแบบสอบถาม

มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงร้อยละ 92.70 และเป็นชายร้อยละ 7.30 ในจำนวนนี้ยังเป็นโสดร้อยละ 52.55 สมรสแล้วร้อยละ 46.72 และหย่าร้อยละ 0.73 ส่วนมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ที่ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงร้อยละ 92.31 และเป็นชายร้อยละ 7.69 ในจำนวนนี้ ยังเป็นโสดร้อยละ 55.77 สมรสแล้ว ร้อยละ 44.23

ตำแหน่งงานและหน่วยงานในสังกัดในปัจจุบันของมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ร้อยละ 56.20 ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ รองลงมา ร้อยละ 10.95 เป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่ไม่ใช่งานห้องสมุด สำหรับผู้ที่ทำงานในหน่วยงานห้องสมุด และไม่ใช่หน่วยงานห้องสมุด มักสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ร้อยละ 56.20 และร้อยละ 13.87 ตามลำดับ อันดับรองลงมาสำหรับผู้ที่ทำงานในหน่วยงานห้องสมุดและไม่ใช่หน่วยงานห้องสมุด มักสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 10.22 และ 4.38 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 2.19 ที่ทำงานในหน่วยงานสังกัดอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการ ได้แก่ องค์กรต่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระ

สำหรับตำแหน่งงานและหน่วยงานในสังกัดปัจจุบันของมหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 38.46 ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ รองลงมาร้อยละ 19.25 เป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่ไม่ใช่งานห้องสมุด นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากงานบรรณารักษ์และอาจารย์ เช่น พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ผู้แปลและตรวจแก้เอกสาร บรรณาธิการ ศึกษานิเทศก์จังหวัด ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น ผู้ที่ทำงานในหน่วยงานห้องสมุดมักทำงานส่วนราชการสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ร้อยละ 26.92 รองลงมาไม่สังกัดหน่วยงานใด ได้แก่ องค์กรต่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานอิสระ คิดเป็นร้อยละ 13.46 ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำงานในหน่วยงานห้องสมุด มักทำงานส่วนราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 28.85 และร้อยละ 7.70 ทำงานสังกัดในหน่วยงานอื่นที่มีใช้ส่วนราชการ ได้แก่ องค์กรต่างประเทศ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานอิสระ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไม่ได้ทำงาน (ในช่วงเวลาที่ตอบแบบสอบถาม) ร้อยละ 3.85

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 92.70 ประกอบอาชีพก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท มีเพียงร้อยละ 7.30 ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นใด ในจำนวนนี้ร้อยละ 76.93 ให้เหตุผลว่าต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รองลงมาร้อยละ 15.38 ให้เหตุผลว่ายังได้งานไม่ถูกใจ ลักษณะงานที่ทำก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ร้อยละ 45.67 ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ ลำดับรองลงมาเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่มีใช้งานห้องสมุด ร้อยละ 15.75

ส่วนมหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 69.23 ประกอบอาชีพก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท มีถึงร้อยละ 30.77 ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นใด ในจำนวนนี้ร้อยละ 48.48 ให้เหตุผลว่ายังหางานทำไม่ได้ รองลงมาร้อยละ 36.37 ให้เหตุผลว่าต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ลักษณะงานที่ทำก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ร้อยละ 41.67 ประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่มีใช้งานห้องสมุด รองลงมาเป็นบรรณารักษ์ ร้อยละ 19.44

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีวุฒิที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี มากที่สุดคือ อักษรศาสตรบัณฑิต ร้อยละ 47.45 รองลงมาคือ ศิลปศาสตรบัณฑิต ร้อยละ 46.72 การศึกษาศาสตรบัณฑิตและครุศาสตรบัณฑิต ร้อยละ 4.38 และ 1.45 ตามลำดับ

ส่วนมหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีวุฒิที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุดคือ อักษรศาสตรบัณฑิต ร้อยละ 44.23 รองลงมาคือ การศึกษาศาสตรบัณฑิต ร้อยละ 23.08 ศิลปศาสตรบัณฑิตและครุศาสตรบัณฑิต มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 11.54 นอกจากนี้ยังมีมหบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในวุฒิอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ร้อยละ 7.69 ได้แก่ วิทยาศาสตร์บัณฑิต รัฐศาสตรบัณฑิต และ เศรษฐศาสตรบัณฑิต

วิชาเอกที่มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เลือกศึกษาในระดับปริญญาตรี มีมากที่สุดคือ วิชาบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 83.21 นอกจากนี้ยังมีวิชาอื่นที่เลือกศึกษาเป็นวิชาเอกร่วมกับวิชาบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ ฝรั่งเศส เป็นต้น ส่วนวิชาโทที่เลือกศึกษาในระดับปริญญาตรีมีมากที่สุดคือ วิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 15.33 รองลงมา ได้แก่ วิชาประวัติศาสตร์ ร้อยละ 9.49 นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไม่ได้เลือกศึกษาวิชาใดเป็นวิชาโท ร้อยละ 30.65

วิชาเอกที่มหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เลือกศึกษาในระดับปริญญาตรีมีมากที่สุดคือวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 51.93 รองลงมาได้แก่ วิชาประวัติศาสตร์ ร้อยละ 7.70 และวิชาภูมิศาสตร์ ร้อยละ 5.77 ส่วนวิชาโทที่เลือกศึกษาในระดับปริญญาตรี มีมากที่สุดคือ วิชาบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 26.94 รองลงมาคือ วิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 11.55 และวิชาภาษาไทย ร้อยละ 5.77 นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ไม่ได้เลือกศึกษาวิชาใดเป็นวิชาโท ร้อยละ 19.24

ในจำนวนมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 78.85 เคยศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ในจำนวนนี้ร้อยละ 65.39 ศึกษาเป็นวิชาบังคับ ร้อยละ 7.69 ศึกษาเป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก ร้อยละ 5.77 ศึกษาเป็นวิชาเลือก มีเพียงร้อยละ 21.15 ที่ไม่ได้ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี

มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 28.57 ให้เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี โดยให้เหตุผลว่าอาชีพบรรณารักษ์กำลังก้าวหน้าเป็นที่ต้องการของสังคม และหางานทำได้ง่าย รองลงมาคือร้อยละ 22.50 ให้เหตุผลว่า ชอบหนังสือและรักการอ่าน

มหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ส่วนหนึ่งให้เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาโทในระดับปริญญาตรี เป็นเพราะชอบหนังสือและรักการอ่าน ร้อยละ 35.30 รองลงมาร้อยละ 23.53 ให้เหตุผลว่าวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยให้มีการพัฒนาการศึกษาได้ตลอดชีพ สำหรับมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์อีกส่วนหนึ่งร้อยละ 61.36 ให้เหตุผลในการไม่เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอกและวิชาโทเป็นเพราะสนใจวิชาอื่นมากกว่า รองลงมาร้อยละ 15.92 ให้เหตุผลว่า ไม่มีการเปิดสอนในสถาบันในช่วงที่ศึกษา และร้อยละ 6.82 เห็นว่า อาชีพบรรณารักษ์เป็นอาชีพที่มีสถานภาพด้อยกว่าผู้สำเร็จการศึกษาในระดับเดียวกัน

มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 25.85 ให้เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทว่า ทำให้มีโอกาสพัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รองลงมาร้อยละ 25.37 ต้องการติดตามให้ทันความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และร้อยละ 14.88 ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศทำงานที่จำเจ

สำหรับมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 17.04 ให้เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทว่าทำให้มีโอกาสพัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รองลงมาร้อยละ 15.91 ต้องการติดตามให้ทันความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และร้อยละ 12.50 ต้องการเปลี่ยนอาชีพ นอกจากนี้ยังมีมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์บางคนให้เหตุผลว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ เป็นแนวทางการศึกษาในสาขาวิชาอื่นได้ง่าย จึงลองมาศึกษา ต้องการมีความรู้ในวิชาชีพอื่น และเห็นว่าเป็นวิชาที่สำเร็จการศึกษาได้ง่ายกว่าสาขาวิชาอื่น

2. ความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของมหาดบัณฑิตตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทจนสำเร็จการศึกษา

มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.25) สูงกว่ามหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เล็กน้อย ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.19) แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.02) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.2 ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มรายวิชา 8 กลุ่ม

กลุ่มรายวิชาที่ 1 กลุ่มปรัชญาวิชาชีพ ประวัติ พัฒนาการห้องสมุด มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในทุกหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มรายวิชาที่ 1 สูงกว่ามหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มรายวิชาที่ 2 กลุ่มงานเทคนิคของห้องสมุด มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในทุกหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มรายวิชาที่ 2 สูงกว่ามหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มพบว่า

2.3 ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์

มหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์ ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.72) สูงกว่ามหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.77) แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.62) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา

มหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาเต็มเวลา มีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.51) มากกว่ามหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.35) และเมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.00) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

มหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาพร้อมทำงานมีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.52) มากกว่ามหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.00) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาเต็มเวลามีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 1.96) มากกว่ามหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.99) แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.43) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาพร้อมทำงานมีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ($\bar{X} = 5.12$, S.D. = 1.90) มากกว่ามหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.49) แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.16) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมดจนสำเร็จการศึกษา

มหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบเต็มเวลามีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ($\bar{X} = 7.51$, S.D. = 2.21) มากกว่ามหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 7.32$, S.D. = 2.06) แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 8.43) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาพร้อมทำงานมีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ($\bar{X} = 8.37$, S.D. = 1.64) มากกว่ามหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 8.34$, S.D. = 2.10) แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test = 0.96) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3. ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาระดับปานกลางในเรื่องของการมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอที่จะศึกษาบางรายวิชา มีความรู้สึกว่าคุณมีความรู้ความสามารถน้อยกว่าผู้อื่น ไม่ทราบแหล่งค้นคว้าข้อมูลสำหรับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ และมีความจำเป็นต้องศึกษาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่อาจารย์สอนเนื่องจากตามการสอนไม่ทัน แต่สำหรับบางปัญหา ได้แก่ ต้องศึกษาบางรายวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำกับที่เคยศึกษามาแล้ว มีความสามารถและทักษะทางภาษาอังกฤษน้อย ปรากฏว่ามหบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง แต่เป็นปัญหาในระดับน้อยสำหรับมหบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์

มหบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีค่าเฉลี่ยของน้ำหนัก ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปานกลางและระดับน้อยเหมือนกัน ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์ระดับปานกลาง ได้แก่ การหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ การเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ การมีความรู้เพียงพอทางการวิจัยและสถิติ การใช้ภาษาเขียน และเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ การมีเวลาให้ในการทำวิทยานิพนธ์ ส่วนที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์ในระดับน้อย ได้แก่ การแก้ไขโครงร่างวิทยานิพนธ์

หลังสอบ การทราบแหล่งติดตามค้นคว้าข้อมูล การมีความรู้เพียงพอในหัวข้อวิทยานิพนธ์ และการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

สำหรับค่าเฉลี่ยของน้ำหนักปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิตทั้งสองประเภทที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และการสอบวิทยานิพนธ์ ที่มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับน้อย แต่เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง สำหรับมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

4.1 หลักสูตร

มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เห็นด้วยทุกข้อต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องของหลักสูตรที่ให้ภาควิชาฯ เปิดสอนวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ก่อนเปิดภาคการศึกษา เน้นการฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาที่เห็นว่าสมควรให้มากกว่าภาคทฤษฎี เพิ่มการสอนวิชาเฉพาะสาขา วิชาประสบการณ์ห้องสมุด ควรเป็นวิชาบังคับพื้นฐานของมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ และเปิดสอนหลักสูตรสารนิเทศศาสตร์ เป็นวิชาเฉพาะ โดยแยกเป็นหลักสูตรที่เน้นการสอนบรรณารักษศาสตร์ หรือเน้นวิชาสารนิเทศศาสตร์

สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เห็นด้วยอย่างยิ่งคือ ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพและตลาดแรงงาน เปิดสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารนิเทศศาสตร์ให้มากขึ้น

4.2 การเรียนการสอน

มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เห็นด้วยทุกข้อต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องการเรียนการสอนที่ให้ภาควิชาฯ มีบริการแนะแนวการเลือกศึกษารายวิชา อ่านบทความภาษาอังกฤษทางบรรณารักษศาสตร์เพิ่มเติม จัดประชุมทางวิชาการในหัวข้อต่าง ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์เป็นประจำ ปรับปรุงเทคนิคการสอนและวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา จัดให้มีอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างพอเพียง เพิ่มการเขียนตำราบรรณารักษศาสตร์เป็นภาษาไทยและชมรมนิสิตภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ควรมีส่วนช่วยจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน

มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางข้อที่มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้แก่ การทดสอบความรู้พื้นฐานในทุกรายวิชาก่อนเริ่มการสอนและเปิดโอกาสให้นักนิสิตทดลองเรียน

4.3 การทำวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เห็นด้วยทุกข้อต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องการทำวิทยานิพนธ์ที่ให้เขียนโครงร่างหัวข้อวิทยานิพนธ์อย่างละเอียด มีทุนอุดหนุนการวิจัยมากขึ้น กำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่น่าสนใจและจัดทำรายชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาทางสถิติ

มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องเปิดโอกาสให้นักนิสิตที่สนใจเข้าร่วมฟังการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และสอบวิทยานิพนธ์ที่มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ไม่เห็นด้วย แต่มหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เห็นด้วย

ส่วนข้อที่มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ไม่เห็นด้วยเหมือนกันคือ ภาควิชาฯ ควรมีกฎระเบียบว่าถ้าผลิตไม่ตั้งใจทำวิทยานิพนธ์หรือไม่มีความก้าวหน้าในผลงาน อาจารย์ที่ปรึกษาอาจถอนตัวได้

การอภิปรายผล

1. สถานภาพส่วนตัว

มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและยังเป็นโสด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ ชุตินันต์ (2524) ที่พบว่ามหาวิทยาลัยบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร้อยละ 94.94 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 51.90 ยังเป็นโสด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้เข้าศึกษาในระดับปริญญาโท ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มักสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านอักษรศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาสายศิลป์ ที่เพศหญิงนิยมเรียนมากกว่าเพศชาย ประกอบกับลักษณะงานของอาชีพบรรณารักษ์เป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดถี่ถ้วนและความรอบคอบ ซึ่งตรงกับลักษณะของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จึงทำให้ผู้เข้าศึกษาในระดับปริญญาโทเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

2. พินความรู้ในระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่มีพินความรู้ระดับปริญญาตรีทางด้านอักษรศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ ชูติมันต์ ที่วิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยของภาควิชาฯ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาทางด้านอักษรศาสตร์ มีมหาวิทยาลัยจำนวนน้อยที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ซึ่งในจำนวนนี้เป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งหมด คือร้อยละ 7.69 ของจำนวนมหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์แบ่งออกเป็นสาขาวิทยาศาสตร์บัณฑิต รัฐศาสตร์บัณฑิต และเศรษฐศาสตร์บัณฑิต สำหรับสาเหตุที่มีผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่นนอกเหนือจากทางด้านอักษรศาสตร์มีจำนวนน้อยกว่า อาจเนื่องมาจากวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาที่อยู่ในสาขาทางด้านอักษรศาสตร์ ผู้ศึกษาทั่วไปอาจคิดว่า จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านอักษรศาสตร์เช่นเดียวกัน จึงเข้ารับการศึกษได้ ทั้ง ๆ ที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าศึกษาไว้ในแต่ละปีการศึกษาว่ารับสมัครผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชา อีกประการหนึ่งคือ ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งที่มีหลายสาขาวิชาให้เลือกศึกษาต่อ จึงมีผู้สนใจหันไปศึกษาสาขาอื่นมากกว่าสาขามหาวิทยาลัย นอกจากนั้นการให้ความสำคัญต่อบรรณารักษ์เฉพาะวิชาหรือนักบริการเอกสารสนเทศ ยังเริ่มได้ไม่นาน ดังจะเห็นได้จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเริ่มเปิดสอนหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน มีเพียง 5 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร และวิทยาเขตมหาสารคาม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงยังไม่เป็นแพร่หลายเท่าที่ควร

ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยที่เข้าศึกษาในภาควิชาฯ มีจำนวนของผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่นน้อยกว่าสาขาทางด้านอักษรศาสตร์ก็ตาม แต่พบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เป็นวิชาเอกหรือวิชาโทในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ และยังมีผู้ที่นิยมศึกษาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ วิชาภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น และสเปน ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ต่อการเป็นบรรณารักษ์เฉพาะวิชาหรือนักเอกสารสนเทศ ตามที่ ดร.ณา สมบูรณ์กุล (2529 : 234-237) ได้ระบุถึงคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับบรรณารักษ์เฉพาะวิชาหรือนักบริการเอกสารสนเทศในอนาคตว่า ควร เป็นผู้ที่มีความรู้ในภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดี ในที่นี้หมายถึง วิชาภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และญี่ปุ่น เพื่อช่วยให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและความเคลื่อนไหวทางวิชาชีพได้

3. พื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์

มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ส่วนใหญ่ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีมีส่วนน้อยที่ศึกษาวิชาอื่น อันได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ ไทย ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ และชีววิทยา แต่มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เหล่านี้ผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรีในระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงทางบรรณารักษศาสตร์ตามที่หลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดให้มีการสอนขึ้นในสมัยนั้น โดยไม่จำเป็นต้องศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 4 รายวิชา

มหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีทั้งศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทและไม่ได้ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโท โดยศึกษาเป็นวิชาบังคับหรือวิชาเลือก หรือวิชาบังคับและวิชาเลือก จะเห็นได้ว่ามหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิศกร กฤติกากุล (2521) ที่พบว่านิสิตบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร้อยละ 56.10 เคยศึกษาวิชาการใช้ห้องสมุดในระดับปริญญาตรี เพราะเห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการศึกษา นอกจากนั้นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในการฝึกให้นิสิตนักศึกษา รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เพื่อให้มีความรู้กว้างขวางมากขึ้นกว่าที่อาจารย์สอน จึงได้มีการบรรจุวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาบังคับในชั้นปีที่ 1 หรือเป็นวิชาเลือก มีมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เป็นจำนวนน้อยที่ไม่ได้ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี แต่เนื่องจากยังไม่มี การเปิดสอนในสถาบันที่ศึกษาขณะนั้นหรือถ้ามีการเปิดสอนเป็นวิชาเลือก นิสิตนักศึกษาไม่สนใจเลือก อาจเป็นเพราะสนใจวิชาอื่นมากกว่า

4. เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์

มหาดบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี เพราะเห็นว่าอาชีพบรรณารักษ์กำลังก้าวหน้าเป็นที่ต้องการของสังคม และหางานทำได้ง่าย รองลงมาเป็นเพราะชอบหนังสือและรักการอ่าน ส่วนมหาดบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ให้เหตุผลในการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทในระดับปริญญาตรี เป็นเพราะชอบหนังสือและรักการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตติมา ลัจจานันท์ และ สุวรรณ ชุตติมันต์ ที่พบว่ามหาดบัณฑิตของภาควิชาฯ สนใจเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี เพราะชอบหนังสือและรักการอ่าน เป็นที่น่าสังเกตว่ามี

ความแตกต่างกันในเหตุผลที่เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีของมหาลัยที่ทั้งสองประเภทคือ มหาลัยที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ "เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีด้วยความมุ่งหวังที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งต่างจากมหาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทในระดับปริญญาตรี เพื่อสนองลักษณะนิสัยที่ชอบหนังสือและรักการอ่าน

สำหรับมหาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์อีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกและวิชาโทในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าสนใจวิชาอื่นมากกว่ามีบางคนสนใจศึกษา แต่เนื่องจากยังไม่มีการเปิดสอนในช่วงที่ศึกษา จึงไม่ได้เลือกศึกษา นอกจากนี้ยังมีมหาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์บางคนที่เห็นว่าวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่สำเร็จการศึกษาได้ง่าย เหมาะสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถศึกษาวิชาอื่นได้ เป็นอาชีพที่มีลักษณะด้อยกว่าผู้สำเร็จในระดับเดียวกัน และไม่มีความก้าวหน้าในการทำงาน จึงไม่เลือกศึกษาในระดับปริญญาตรี

ส่วนการเลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโท ทั้งมหาลัยที่มีพื้นฐานกับ ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ให้เหตุผลเป็นอันดับแรกเหมือนกันคือ เพื่อทำให้มีโอกาสพัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รองลงมาคือ ต้องการติดตามให้ทันความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งต่างจากงานวิจัยของ สุวรรณ ชุตินันต์ ที่พบว่ามหาลัยที่ของภาควิชา ร้อยละ 49.74 เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทเพราะชอบหนังสือและรักการอ่าน รองลงมาร้อยละ 39.70 ต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ให้สูงขึ้น เป็นสิ่งที่ดีที่มีผู้สนใจหันมาศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับสูงมากขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับความรู้ของผู้ศึกษาและวิชาชีพบรรณารักษ ได้ผู้ที่มีคุณวุฒิทางด้านบรรณารักษศาสตร์มากขึ้น เพื่อนำมาช่วยปรับปรุงงานด้านห้องสมุดและสถานภาพของบรรณารักษให้ก้าวหน้าทัดเทียมอาชีพอื่น นอกจากนี้ยังมีมหาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์บางคนที่ไม่ได้ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกและวิชาโทในระดับปริญญาตรี แต่หันมาสนใจศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโท โดยให้เหตุผลว่าวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ เป็นแนวทางในการศึกษาวิชาอื่นได้ง่าย จึงลองมาศึกษาและต้องการมีความรู้ในวิชาชีพอื่นบ้าง แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของอาชีพบรรณารักษที่กำลังขยายตัวและมีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อย ๆ

5. ลักษณะการประกอบอาชีพ

เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.70 ประกอบอาชีพก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ในจำนวนนี้ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ร้อยละ 45.67 รองลงมาเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่ไม่ใช่ในห้องสมุด ร้อยละ 15.75 ส่วนมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 41.67 ประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นไม่ใช่ในห้องสมุด รองลงมาจึงเป็นบรรณารักษ์ ร้อยละ 19.44 จะเห็นจากผลการวิจัยได้ว่าทั้งมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มักประกอบอาชีพอื่นที่เกี่ยวกับหน่วยงานห้องสมุด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท ด้วยเหตุผลว่า เพื่อให้มีโอกาสพัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทแล้ว มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 79.56 ทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวกับห้องสมุด ในจำนวนนี้เป็นทั้งบรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ นักจดหมายเหตุ และระดับผู้อำนวยการ หัวหน้าห้องสมุด มีเพียงร้อยละ 20.44 ที่ทำงานในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุด และส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่มีห้องสมุด สำหรับมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 50.91 ทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวกับห้องสมุด ในจำนวนนี้มักเป็นบรรณารักษ์ มีมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 49.09 ทำงานในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ห้องสมุด ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่ไม่ใช่ในห้องสมุด นอกจากนี้ยังพบว่ามหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ผู้แปลและตรวจแก้เอกสาร บรรณาธิการศึกษานิเทศก์จังหวัด ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ามีจำนวนผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทแล้วไปประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ หรือทำงานที่เกี่ยวกับหน่วยงานห้องสมุดมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาวดี พจนา ทรงสรรงค์ นิลก้าแหง และ มาลินี สุขปรีดี (2515) ชุตติมา ลัจจານันท์ สุวรรณ ชุตติมันต์ และนางลักษณ์ ไม่น่ายกิจ ที่วิจัยพบว่า ทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตของภาควิชา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์มีจำนวนลดลงไปกว่าเดิม อาจเนื่องมาจากมหาบัณฑิตบางส่วนหันไปประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ที่ทำงานด้านอื่นที่ไม่ใช่ในห้องสมุด และอาชีพอื่น ๆ มากขึ้น ประกอบกับวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับอาชีพอื่น ๆ ตามที่ พุทธชาติ ตุ่มทรัพย์ (2526) ได้เสนอไว้ในงานวิจัยว่า การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ นอกจากจะนำไปประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์แล้ว ยังสามารถนำไปทำงานด้านสำนักงานข่าวสาร ช่วยในการค้นคว้าวิจัย

งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เช่น งานผลิตหนังสือ งานในสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เป็นอาจารย์ที่ทำงานในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา ลัจจานันท์ ที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยเช่นกันว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์จัดได้ว่าเป็นวิชาที่มีขอบเขตประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง ผู้ไปประกอบอาชีพอื่นต่างประจักษ์ดีและยืนยันว่าแม้จะไม่ได้นำความรู้ไปใช้อย่างลึกซึ้งโดยตรง แต่ก็ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสอนหนังสือ หรืออาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและเอกสาร เช่น งานสารบรรณ เลขานุการ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการลงทุนทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงแม้จะผิดเป้าหมายไปบ้าง แต่นับได้ว่ายังไม่ได้สูญเปล่าไปเสียทีเดียว เพราะมหาลัยที่ดีที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาถึงในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทไปช่วยในการประกอบอาชีพได้ทั้งสิ้น

เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า มหาลัยที่ดีที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว มักมีตำแหน่งงานในระดับผู้บริหารของหน่วยงานห้องสมุด ตั้งแต่ระดับผู้อำนวยการ ไปจนถึงระดับหัวหน้าหน่วยของหน่วยงานห้องสมุด ซึ่งต่างจากมหาลัยที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าแผนกห้องสมุดเพียง 1 คนเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมหาลัยที่ดีที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์ก่อน เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษา จึงได้รับการปรับวุฒิและเลื่อนตำแหน่งขึ้นจนถึงระดับสูง ซึ่งต่างจากมหาลัยที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์น้อยกว่าและเป็นไปได้ที่อาจได้รับความเชื่อถือน้อยกว่ามหาลัยที่ดีที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ว่าสามารถเข้าใจงานด้านห้องสมุดได้ไม่เชี่ยวชาญและลึกซึ้ง เท่ากับมหาลัยที่ดีที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ จึงทำให้มหาลัยที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์บางส่วนหันไปทำงานในหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานห้องสมุดมากขึ้น

6. สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

จากแนวเหตุผลที่ได้กำหนดไว้ว่าความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่าไม่เป็นไปตามแนวเหตุผลที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีผลต่อระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงอย่างเดียว แต่ไม่พบว่าความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ มีผลต่อระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มรายวิชา

8 กลุ่ม ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมด จนสำเร็จการศึกษา

สาเหตุที่ทำให้ความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีผลต่อระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงอย่างเดียว อาจมีสาเหตุมาจากมหัพัตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ จำเป็นต้องศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 4 รายวิชา 10 ชั่วโมง โดยไม่นับหน่วยกิตและเปิดสอนในภาคการศึกษาต่าง ๆ ไม่ได้เปิดสอนก่อนเปิดภาคการศึกษา ทำให้ต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งในการศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ นอกเหนือจากลงทะเบียนเรียนรายวิชาบังคับและวิชาเลือกให้ครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จึงทำให้ใช้เวลาในการศึกษารายวิชามากกว่ามหัพัตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

ส่วนสาเหตุที่ทำให้ความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ไม่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาอื่น ๆ อันได้แก่ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มรายวิชา 8 กลุ่ม ระดับคะแนนสอบวิทยานิพนธ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาในภาควิชาฯ ทั้งหมดจนสำเร็จการศึกษา อาจเนื่องมาจาก

1. มหัพัตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ส่วนใหญ่มีความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ก่อนเข้าศึกษาต่อวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท เห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่ามหัพัตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เคยศึกษารายวิชาบรรณารักษศาสตร์มาแล้วในระดับปริญญาตรี โดยอาจศึกษาเป็นวิชาบังคับ วิชาเลือก วิชาบังคับและวิชาเลือก มีเพียงจำนวนน้อยที่ไม่ได้ศึกษารายวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีมาก่อน เมื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและผ่านการศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 4 รายวิชา ทำให้มีพื้นฐานสำหรับการศึกษารายวิชาบรรณารักษศาสตร์อื่น ๆ ต่อไปได้ นอกจากนี้มหัพัตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์บางคนประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์หรือทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมาก่อนแล้วมาศึกษารายวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโทเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สำหรับมหัพัตทั้งสองประเภทให้ได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมกันมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาของรายวิชา มีบางส่วนที่ซ้ำกับที่มหัพัตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เคยศึกษามาแล้วในระดับปริญญาตรี เพื่อให้มหัพัตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ศึกษา เป็นพื้นฐานก่อนศึกษา เนื้อหารายวิชาชั้นสูงต่อไป

3. มหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ได้รับความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรไม่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผ่านการศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มาแล้ว จึงมีสิทธิศึกษารายวิชาเลือกตามความถนัดและความสนใจนอกเหนือจากรายวิชาบังคับ ส่วนในเรื่องการทำวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยทั้งสองประเภทสามารถเลือกทำวิทยานิพนธ์ได้ตามความถนัดและความสนใจเช่นเดียวกัน

4. มหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาเต็มเวลามากกว่ามหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ส่วนใหญ่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาร่วมทำงาน จึงทำให้มหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มีเวลาอุทิศให้กับการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ได้อย่างเต็มที่

นอกจากงานวิจัยในครั้งนี้จะไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่ได้กำหนดไว้และยังพบว่าไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุม่า สุธิวาทนฤตติ (2522) ที่วิจัยพบว่าพื้นฐานการศึกษาเต็มเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา แต่ผลของการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา รัตนอาภา (2525) และ พรทิพย์ ทิพย์พิช (2527) ที่พบว่าผู้ที่มีลักษณะการมาศึกษาในระดับปริญญาโทแบบศึกษาเต็มเวลาช่วยให้สามารถสำเร็จการศึกษาได้เร็วกว่าผู้ที่มีลักษณะการมาศึกษาแบบศึกษาร่วมทำงาน

7. ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา

ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์จะมีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี แต่ไม่พบว่าก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาแตกต่างกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ประสบปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน นอกจากปัญหาและอุปสรรคที่ต้องศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำกับที่เคยศึกษามาแล้วจะเป็นปัญหาและอุปสรรคสำหรับมหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์มากกว่ามหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เนื่องจากผู้ที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ผ่านการศึกษารายวิชาบรรณารักษศาสตร์มากกว่า จึงเห็นว่ามีเนื้อหาซ้ำซ้อนกัน ซึ่งต่างจากมหาวิทยาลัยที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ไม่เห็นว่าเนื้อหารายวิชาซ้ำซ้อน เนื่องจากศึกษารายวิชาบรรณารักษศาสตร์มาน้อยกว่า

นอกจากนี้มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ประสบปัญหาและอุปสรรคในการมีความรู้และทักษะทางภาษาอังกฤษน้อยกว่ามหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ เนื่องจากมหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษในระดับปริญญาตรี มาน้อยกว่า และงานบรรณารักษ์ที่ทำอาจไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ ซึ่งต่างจากมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษในระดับปริญญาตรีมากกว่า ส่วนหนึ่งศึกษาต่อระดับปริญญาโททันทีที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีบางคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ จึงสามารถนำความรู้วิชาภาษาอังกฤษมาใช้ในการศึกษาในภาควิชาชีพ ได้ดีกว่ามหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์

8. ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์

ผลของการวิจัยไม่พบว่าความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์แตกต่างกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับเดียวกัน นอกจากปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามที่มหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคมากกว่ามหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่ามหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์เลือกทำวิทยานิพนธ์ที่ใช้ประชากรเป็นคน ทำให้มีปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์ได้มากกว่า

9. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

มหาบัณฑิตที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของภาควิชาฯ มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการที่มหาบัณฑิตทั้งสองประเภทเสนอแนะไว้ แต่ในปัจจุบันภาควิชาฯ ได้ดำเนินการไปแล้ว ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามบางคนสำเร็จการศึกษามาหลายปีแล้วไม่ทราบความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของภาควิชาฯ ได้แก่

ควรเพิ่มการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารนิเทศศาสตร์ให้มากขึ้น ซึ่งภาควิชาฯ ได้ดำเนินการในเรื่องนี้มาโดยตลอด เห็นได้จากแผนการการสอนวิชาคอมพิวเตอร์และสารนิเทศศาสตร์ที่เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2514 ใช้ชื่อวิชาว่า บริการจัดและเผยแพร่ความรู้ของห้องสมุด โดยเครื่องมือทางเทคนิค เปิดสอนเป็นวิชาเลือก จำนวน 2 หน่วยกิต ต่อมาในปีการศึกษา 2520 จึงได้เปลี่ยนเป็นวิชาสารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น เป็นวิชาบังคับ จำนวน 3 หน่วยกิต

จนถึงปีการศึกษา 2527 ได้เพิ่มรายวิชาสารนิเทศศาสตร์เป็น 8 รายวิชา จำนวน 3 หน่วยกิต โดยมีวิชาสารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งได้ปรับปรุงเนื้อหาใหม่เป็น วิชาบังคับ (ดูรายละเอียดของรายวิชาได้ในบทที่ 2) เพื่อสนองความต้องการของห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศที่มีความจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ทางด้านสารนิเทศไปปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ในเรื่องของการเพิ่มทุนอุดหนุนการวิจัย การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่น่าสนใจ รวมทั้งจัดทำรายชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาทางสถิติ การกำหนดจำนวนนิสิตต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1 ท่าน ภาควิชาฯ ได้ดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ไปแล้วเช่นกัน

สำหรับการติดต่อของภาควิชาฯ กับนิสิตเก่า ชมรมนิสิตเก่าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ได้มีการจัดทำวารสารของชมรมฯ เพื่อลงเรื่องราวข่าวสารความก้าวหน้าทางวิชาบรรณารักษศาสตร์และทำจดหมายข่าววิทยานิพนธ์จากภาควิชาฯ เผยแพร่ไปยังนิสิตเก่า

ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของมหาบัณฑิตที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ที่เลือกศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทในระดับปริญญาตรี ต้องการให้ภาควิชาฯ พิจารณาว่าสมควรไม่ต้องศึกษาวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ 4 รายวิชา เนื่องจากเคยศึกษามาแล้วในระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับในเรื่องนี้ภาควิชาฯ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 โดยพิจารณาผู้เข้าศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทในระดับปริญญาตรีเป็นราย ๆ ไปว่าสมควรได้รับการยกเว้นไม่ต้องศึกษาวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์วิชาใดหรือต้องเพิ่มศึกษาในวิชาใดเพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาสำหรับผู้ที่เคยศึกษามาแล้วในระดับปริญญาตรี

ข้อเสนอแนะ

ถึงแม้ว่าผลของการวิจัยครั้งนี้จะไม่เป็นไปตามแนวเหตุผลที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องความรู้พื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ไม่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เนื่องจากความต้องการในบรรณารักษเฉพาะวิชาหรือนักบริการ เอกสารสนเทศที่มีความรู้สาขาวิชาอื่นในระดับปริญญาตรีผนวกเข้ากับความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท เพื่อทำงานในศูนย์เอกสารศูนย์ข้อมูลเฉพาะวิชา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางแก่ภาควิชาฯ ในการผลิตบรรณารักษเฉพาะวิชาหรือนักบริการ เอกสารสนเทศดังนี้คือ

1. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ศึกษาสาขาวิชาอื่นในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์หันมาสนใจศึกษาวิชาบรรณารักษ-

ศาสตร์ในระดับปริญญาโทเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากทางด้านอักษรศาสตร์ เนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาที่จะสนับสนุนให้เรียนทางคอมพิวเตอร์ได้ ภาควิชาฯ อาจใช้วิธีเขียนบทความเชิญชวนหรือจัดสัมมนาทางวิชาการสำหรับบุคคลทั่วไปหรือแนะแนวสำหรับผู้สนใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท โดยย้ำให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของบรรณารักษ์เฉพาะวิชาหรือนักบริการเอกสาร -สนเทศในอนาคต ตลอดจนลู่ทางในการทำงานในศูนย์เอกสาร ศูนย์ข้อมูลเฉพาะวิชาที่มีแนวโน้มการจัดตั้งเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นโอกาสดีสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้และรักความก้าวหน้าในการทำงาน เนื่องจากเป็นอาชีพที่อยู่ใกล้แหล่งวิชาการ สามารถพัฒนาความรู้ทางการศึกษาได้ตลอดชีพ ประกอบกับทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ อันได้แก่ คอมพิวเตอร์ และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ ในการให้บริการข่าวสาร จึงน่าจะเป็นอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจทำให้ผู้ที่กำลังเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาอื่นหันมาสนใจศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโทเพิ่มมากขึ้น

2. ภาควิชาฯ ควรเพิ่มการสอนวิชาเฉพาะสาขาให้มากขึ้น เช่น วรรณกรรมทางด้านมานุษยกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมศาสตร์ นอกเหนือจากรายวิชาทางด้านจดหมายเหตุ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้เป็นพื้นฐานต่อการนำไปใช้ให้การบริการเฉพาะวิชา อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้นิสิตเลือกศึกษารายวิชาที่เปิดสอนในคณะอื่น ๆ ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ นอกจากนี้ควรคงการสอนวิชาบังคับพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ไว้ เนื่องจากเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบอาชีพเป็นบรรณารักษ์หรือเป็นพื้นฐานสำหรับอาชีพอื่น ๆ ได้

3. เน้นการฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาที่ผู้ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์สามารถนำไปใช้กับงานบรรณารักษ์รวมถึงการฝึกงานทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะงานทางด้านคอมพิวเตอร์ ภาควิชาฯ อาจร่วมงานกับหน่วยงานห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์ข้อมูลเฉพาะวิชาในการเตรียมการและรับการฝึกภาคปฏิบัติของนิสิต เพื่อให้ได้บรรณารักษ์หรือนักบริการเอกสาร -สนเทศ ที่มีความพร้อมทั้งความรู้และความชำนาญ จากการผ่านการฝึกอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยหวังว่าการเสนอข้อ เสนอแนะ ในครั้งนี้คงมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานของภาควิชาฯ บรรลุเป้าหมายในการผลิตมหาบัณฑิตที่มีความรู้เพียงพร้อมทางวิชาการ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในตำแหน่งวิชาชีพตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่ดำเนินการสอนอยู่ในปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลใน การศึกษาของ มหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์สำหรับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่เปิดสอน วิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโทในประเทศไทย
2. ควรทำการวิจัยปัจจัยอื่นที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น เชาวนปัญญา ความถนัด ลักษณะนิสัยในการ ศึกษา ทักษะคิดในการศึกษา ปัญหาส่วนตัว เป็นต้น
3. ควรทำการวิจัยสำรวจสภาพการทำงานของมหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานกับไม่มีพื้นฐาน ทางบรรณารักษศาสตร์ว่าประสบปัญหาแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด